

POGOVOR S SPLITSKIM MORNARJEM, KI JE POSTAL VRHUNSKI ALPINIST

»STIPE BOŽIĆ, SLOVENIJA«

VIKI GROŠELJ

Stipe Božić, 48-letni Splitčan, je bržkone edini človek na svetu, ki mu je uspelo stopiti na tri najvišje vrhove sveta s televizijsko kamero v rokah. Na Everest celo dvakrat. Je tako rekoč stalni član slovenskih himalajskih odprav. Udeležuje se jih kot plezalec, predvsem pa kot snemalec. Z njim sem sodeloval kar na desetih odpravah v najvišje gorstvo sveta in skupaj sva stopila na vrhove kar štirih osematisočakov.

Njegova povezanost s slovenskimi alpinisti pa ni vezana le na Himalajo. Leta 1997 sva na najvišjem vrhu Antarktike dokončala vsak svojo pot po najvišjih vrhovih kontinentov. Letos sva skupaj dosegla Severni tečaj. Konec aprila letos pa je Stipe na najbolj prestižnem festivalu gorniškega filma v italijanskem Trentu prejel Srebrni encijan, glavno nagrado za najboljši alpinistični film. To veliko filmsko priznanje pa je spet neočljivo povezano s Slovenci. Glavno vlogo v najrajenem filmu »igra« trenutno najboljši slovenski alpinist **Tomaž Humar**. Zato ni čudno, da so organizatorji festivala na nagrado napisali »Stipetu Božiću, Slovenija«. Kar prav, saj bi bilo filmsko dokumentiranje največjih slovenskih alpinističnih uspehov brez tega Splitčana in njegovih kamer nepopravljivo osiromašeno.

– *Slovenski bralci te poznajo predvsem po tvojih plezalskih uspehih ter kot režiserja in snemalca dokumentarnih oddaj. Ravno sedaj na HTV predvajajo tvojo serijo Globine v desetih nadaljevanjih. Povej mi še nekaj osnovnih podatkov o sebi.*

Rodil sem se 2. januarja 1951 v Zavojah za Biokovom, približno 80 kilometrov od Splita, kamor smo se preselili, ko sem končal osnovno šolo. Končal sem srednjo elektro šolo. Zaposlen sem na HTV – Studio Split. Porocen sem in imam tri otroke.

– *Spomini na otroštvo?*

Spominjam se, da me je narava čisto prevzela. Živel sem na vasi. Očarali so me izleti v okolico, ki so nam jih pripravili v šoli. Spominim se vodnega izvira, imenovanega Ječikoviste. Sredi gozda je čudovit izvir, ki kmalu spet ponikne. Romantičen kraj, poln skrivnosti, ki mi je buril domišljijo.

– *Življenje v Splitu?*

Po preselitvi sem se kar dobro znašel, saj sem že prej večkrat prihajal v to veliko mesto. Kljub navezanosti na naravo mi je bilo zelo ljubo, da smo se preselili. Imel sem več možnosti za vse, kar me je zanimalo. Vpisal sem se k tabornikom. Tam sem prišel v stik s smučanjem. Pozimi smo šli na Kamešnico in takrat so me gore začarale.

– *To je bil tvoj prvi stik z alpinizmom?*

Da. Na Kamešnico so prihajali tudi splitski alpinisti **Čulić, Kaliterna, Maroević** in drugi. Povedali so mi, da na pomlad organizirajo alpinistično šolo. Iz radovedno-

Stipe Božić: »Da bi lahko opravljal delo, ki ga imam rad.«

Foto: Viki Grošelj

sti sem se jim pridružil. Še prej sem bil s taborniki v Sloveniji. Taborili smo v Logarski dolini. S prijateljem sva zlezla na Okrešelj, pa na Planjavo in Ojstrico. Prvič sem videl prave Alpe in jasno mi je bilo, da je za hojo in plezanje po takih gorah potrebno več znanja. Alpinistična šola je prišla kot nalašč.

– *Prvi koraki v pravi alpinizem?*

Že kot pripravnik za alpinista sem z Maroevičem obiskal Zahodne Alpe, se povzpел na Breithorn in doživel hudo nevihto pod vrhom Matterhorna. Z Zagrebčani **Tabakovičem, Vrdoljakom** in **Alerajem** sem preplezal severno steno Visbahhorna. To je bil moj največji uspeh. Takrat sem zaslutil, kaj ti lahko dajo prave gore in zgrabilo me je kot še nič do tedaj.

– *Potem je prišla tvoja pomorska epizoda?*

Hotel sem na hitro zaslužiti in sorodnik mi je našel delo na ladji. Vprašal me je, kaj znam. Rekel sem mu, da vse. Nekako sem prišel do Valencije in se vkrcal na ladjo. Zaposlili so me kot glavnega in seveda edinega električarja. Nismo potonili in ves čas smo imeli elektriko. V šestih mesecih smo prepluli celotno Sredozemlje. Ko sem ocenil, da sem zaslužil dovolj, sem se izkrcal v Genovi in si za praktično ves denar kupil plezalsko opremo.

– *Tvoja znanstva s Slovenci?*

Takoj po prihodu domov sem moral k vojakom. Uspelo mi je še solirati Skalaško smer v Triglavu, potem pa sem šel v vojašnico v Škofjo Loko. Kasneje so me premestili v Bovec, kjer naj bi kot alpinist sodeloval pri obnovi mejnih znamenj na jugoslovansko-italijanski meji. V času vojaščine sem spoznal vrsto mladih slovenskih alpinistov, med njimi tudi tebe.

– *Po odsluženju vojaščini so se začele odprave in tvoji največji alpinistični uspehi...*

Leta 1975 sem bil član hrvaške odprave v Hindukuš. 431

Uspelo mi je priti na vrh 7500 metrov visokega Nošaka. Potem je leta 1979 prišel Everest. Nič nisem pričakoval, želel sem le čim več dati. Zgodilo pa se je, da sem prišel na vrh skupaj s **Stanetom Belakom-Šraufom** in šerpo **Ang Phujem**. To je bila ena od največjih prelomnic v mojem življenju. Tudi zato, ker mi je pristop na vrh uspelo posneti s TV kamero. Od takrat me je kamera nenehno spremljala. Sledila je dramatična odprava v južno steno Lotseja leta 1981, potem smučarski Kan-guru leta 1982, pa tragični Manaslu leta 1983, ko sta v plaz ušla **Nejc Zaplotnik** in **Ante Bučan**, leto potem pa uspešni Manaslu, ko nama je uspelo stopiti na njegov vrh.

Drugi del uspehov je sledil po mojem enoletnem urejanju eksistenčnih problemov z delom v Sudanu leta 1986. Splezal sem tri zadnje probleme Alp (Eiger, Walker, Matterhorn), temu so sledile nove odprave. Leta 1989 sem bil spet na Everestu (poleg **Messnerja** takrat edini Evropejec, ki je dvakrat osvojil najvišji vrh sveta), leta 1991 na Kangčendzengi in leta 1993 na K2. Leta 1996 sem bil s Slovenci že tretjič na pobočjih Everesta z namenom posneti **Karničarjevo** smučanje z vrha. Vmes je bilo še več odprav: Yosemite v Severni Ameriki, dvakrat Anapurna s Slovenci, na primer. Vedno s kamero v rokah.

– Vmes, v začetku devetdesetih, je na Hrvaškem izbruhnila vojna. Kje in kako si jo preživel?

Moj prvi prispevek k samostojnosti je bila hrvaška zastava, ki sva jo posnela na vrhu 8586 metrov visoke Kangčendzenge maja leta 1991. Moji rojaki so bili navdušeni, vzhodni deli Jugoslavije pa ogorčeni, češ, glej ustaše, kako po Himalaji mahajo z ustaško zastavo.

Drugi, bolj neposreden stik z vojno, pa je bil požig vasi Kijevo, ki je postala simbol hrvaškega odpora. Kot snemalcu mi je uspelo posneti resnico o vasi. Srbi so trdili, da je nepoškodovana, sam pa sem prinesel posnetke njihovega nasilja in požganih hiš. Leto in pol sem potem prebil v prvih bojnih vrstah s puško v eni in s kamero v drugi roki. Bil sem ranjen v roko in nogo. V zvezi z vojno je bil moj najsrečnejši trenutek, ko sem drugi dan »Nevihte« vkorakal v Knin in tam usposobil studio HRT. To so bili zgodovinski trenutki.

Nova meritev Kilimandžara

Najvišjo goro Afrike, Kilimandžaro v Tanzaniji, bodo na novo izmerili. Strokovnjaki iz Evrope in Tanzanije se bodo še to jesen z najmodernejšimi geodetskimi instrumenti odpravili na delo. V odpravi, ki jo bodo organizirali v ta namen, bodo sodelovali tudi strokovnjaki geodetskega inštituta Univerze iz nemškega Karlsruheja, ki bodo v strokovno pomoč geodetom in merilcem iz krajevnih strokovnih šol. Misijonar **Johan Rebmann** je leta 1848 prvič natančneje raziskal to goro. Sedanja uradna višina 5895 metrov je zasnovana na meritvah britanskih raziskovalcev iz petdesetih let.

– V začetku leta 1996 si začel snemati TV serijo o najvišjih vrhovih celin...

Ja, od februarja 1996 do januarja 1997 sem bil tako rekoč nenehno na poti. Najprej sem šel na Aconcagua v Južni Ameriki, potem na Everest s tibetanske strani, junija pa sem bil že na Aljaski, kjer sem se povzpel na McKinley. Avgusta sem šel na Mont Blanc, pa v Afriko na Kilimandžaro. Oktobra sem potoval v Avstralijo in na Novo Zelandijo, kjer sem se povzpel na Mount Cook. Ta vrh, ki je mnogo zahtevnejši od avstralskega Kosciuska, sam štejem za najvišji vrh območja, ki pripada avstralski celini. Decembra in potem januarja 1997 sem pot po najvišjih vrhovih celin končal z Mount Vinsonom na Antarktiki. To je bilo noro leto, saj so mi veliko časa in energije pobrale že priprave na potovanja in samo plezanje. Za nameček je bilo treba vse skupaj čim bolj posneti na filmski trak. Sam vsega ne bi zmo-gel, zato me je na vseh poteh, vsaj do vznožja gor, spremljal snemalec **Joško Bojič**. Celotno pomlad in poletje sem potem montiral posneti material. Nastalo je kar osemnajst polurnih oddaj, ki sem jih strnil v serijo Najvišji vrhovi kontinentov. Pri gledalcih je bila lepo sprejeta in celo kritiki, ki ponavadi vse popljujejo, so jo ocenili kot odlično.

– Kaj ti pomeni dolgoletno uspešno sodelovanje s Slovenci?

Predvsem sem vesel, da smo drug drugemu veliko dali. Zase lahko rečem, da brez vas zagotovo ne bi dosegel takih alpinističnih uspehov, zato pa se vam lahko s posnetim materialom dobro oddolžim. Mislim, da sva se predvsem midva dobro ujela in ob zanesljivem partnerju uspehi ne morejo izostati. V dobrem vzdušju se rojevajo tudi dobri načrti in verjamem, da bova tudi tega, s katerim se trenutno ukvarjava, doseči vse tri zemeljske pole (Severni in Južni tečaj ter Everest), uspešno izpeljala.

– Kako ocenjuješ svoj film *Relicent Wall* s Tomažem Humarjem v glavni vlogi in zakaj misliš, da je prepričal gledalce in kritike, da so mu v Trentu prisodili prvo nagrado?

V zadnjih letih je v svetovni alpinistični kinematografiji obstajal trend posneti plezalce, kako plezajo težavne vzpone v čim krajšem času in podobno. Plezalca so želeli predstaviti kot supermana, nadčloveka. Moja pripoved o Tomažu in njegovem solo vzponu čez to težko steno pa je drugačna. Film pripoveduje več zgodb in se posveča glavnemu junaku. Njegovemu izrazu na obrazu, njegovim stiskam in veselju. Hotel sem pokazati, da je to dejanje storil človek in ne superman, človek, ki mu ni bilo lahko.

– Tvoji načrti?

Jesen grem s Tomažem v Himalajo (ta čas je že tam; op. ur.). Kar se da najbolje bom poskušal posneti njegov poskus solo vzpona v južni steni Daulagirija, potem pa še ne vem. Izzivov je veliko in ne bojim se, da bi mi jih zmanjkalo.

– Kaj si še želiš v življenju?

Samo to, da bi lahko opravljal delo, ki ga imam rad.

– Hvala za pogovor.